

Environmentálne hodnotenie a plánovanie

Konrad Buchwald, Wolfgang Engelhardt (zostavovatelia): **Umweltschutz – Grundlagen und Praxis. Band 2: Bewertung und Planung im Umweltschutz** (Ochrana životného prostredia – základy a prax. Zväzok 2: Hodnotenie a plánovanie v ochrane životného prostredia). Economica Verlag, Bonn 1996, 572 strán.

Predstavitelia známej hannoverskej školy krajinného plánovania vydali r. 1996 už tretíkrát aktualizovanú príručku na hodnotenie a plánovanie v ochrane životného prostredia.

Je druhým zväzkom rozsiahleho 16 zväzkového diela, ktoré postupne vychádza pod názvom *Ochrana životného prostredia – základy a prax*. V úvode sa uvádza, že od jej 2. vydania proces zaťaženia životného prostredia a degradácie krajiny v SRN pokračuje v stále väčšom rozsahu. Zároveň sa ale rozvíjajú nástroje na znižovanie a predchádzanie zaťaženiu. Rovnako zákony, ako aj metódy hodnotenia a plánovania a implementácie. V súlade sa tým sa knižná publikácia člení do dvoch častí:

1. Hodnotenie prírodných potenciálov krajiny a jej ekosystémov vrátane zaťaženia.

2. Úlohy, metódy a nástroje environmentálneho plánovania. Ide tu o integráciu plánovania ekologického a plánovania tvorby prostredia (plánov krajinných a sadovníckych) do územných a odvetvových plánov.

Prvá časť sa zaoberá metodickými prístupmi k hodnoteniu prírody a krajiny. Je to najmä:

- ekologická analýza konfliktov,
- štruktúrna typológia,
- hodnotenie prírodných potenciálov.

Ekologická analýza konfliktov sa používa najmä v hodnotení vplyvov zámerov činností a stavieb na životné prostredie. Konceptia štruktúrnej typológie vychádza z reálneho využívania zeme a jej funkcií. Ako indikátory eko-

logického hodnotenia s cieľom optimalizácie prostredníctvom priestorového usporiadania používa štruktúrne znaky krajiny. Prírodné potenciály sa identifikujú hodnotením krajinnoekologických jednotiek. Nevyhnutným doplnkom sú poznatky o látkovom zaťažení ekosystémov, ktoré sa získavajú monitoringom flóry a fauny. Rozhodujúcim nástrojom na stanovenie, hodnotenie a spravovanie dát o krajinných priestoroch, prírodných potenciáloch a zaťažení je GIS, ktorý sa rozvinul do formy krajinných a environmentálnych informačných systémov. Súčasťou environmentálneho plánovania je aj meranie a hodnotenie zážitkovej kvality krajiny ako základu plánovania rekreačných priestorov. S touto témou úzko súvisí identifikácia historických kultúrnych krajín, ktoré sú predmetom ochrany.

Druhá časť knižnej publikácie rozoberá úlohy, metodiku a nástroje integrovaného environmentálneho plánovania. V úvode sa analyzuje územné plánovanie z pohľadu syntézového environmentálneho plánovania (odvetvové plánovanie je predmetom zväzkov 4–14 a 16). Na najvyššej hierarchickej úrovni je krajiniské územné plánovanie. Z dôvodov jeho environmentálno-politického významu sa preberá vo vzťahu k posudzovaniu vplyvov zámerov činností a stavieb na životné prostredie, k systému centrálnych miest, rozvojovým osiam a ekologickým vyrovnávacím priestorom. Z pohľadu ochrany prírody a krajiny sa načrtáva integrácia rámcového krajinného plánovania (na okresnej úrovni) s územným plánovaním regiónov. Na lokálnej úrovni je predmetom analýzy územné rozhodovanie. Pre ekologizáciu územného i odvetvového plánovania je rozhodujúci príspevok plánovania ekologického (krajinného) a tvorby prostredia (sadvníckej) na rôznych úrovniach. Centrálnym nástrojom integrovaného environmentálneho plánovania je krajiniský plán v spojení s posudzovaním vplyvov činností a stavieb na životné prostredie, posudzovaním zásahov do prírodného prostredia a sprievodným plánom starostlivosti o krajinu k územnému rozhodnutiu. Osobitne sa prezentuje metodika kra-

jinného plánovania na miestnej, okresnej a krajiniskej úrovni. Funkciu krajinného plánovania v intravilánoch preberá plánovanie voľných priestorov.

Najvýznamnejším nástrojom v uvedenom súbore je krajiniské plánovanie, ktoré sa zakladá na poznatkoch o prírodnom potenciáli, zaťaženiach, hodnotení, o ekologicky únosných kombináciách využívania zeme a na opatreniach na zmiernenie vplyvov.

V závere publikácie sa prezentuje metóda sprostredkovania a prerokovania (mediácie) pre implementáciu environmentálno-politických plánovacích koncepcií.

Podľa K. Buchwalda zo všetkých častí knižnej publikácie vyplýva, že krajiniské plánovanie a ním koordinované ostatné postupy v súčasnosti zasiahol rýchly proces optimalizácie a často sa stretávajú so zložitým presadzovaním do praxe. Z legistatívneho pohľadu možno predpokladať, že sa prostredníctvom ochrany prírody vyvinie na centrálny plánovací nástroj ochrany životného prostredia. Hlavnú úlohu v tomto vývoji zohráva krajiniské plánovanie (pozn. recenzenta: Zákon o ochrane prírody v SRN ukladá štátnej správe povinnosť spracovať krajiniský plán na všetkých administratívnych úrovniach – obecnej, okresnej a krajiniskej), ktorý sa stáva centrálnym plánovacím nástrojom preventívneho, integrovaného environmentálneho plánovania.

Publikácia *Hodnotenie a plánovanie v ochrane životného prostredia* je komplexným prehľadom environmentálneho plánovania so všetkými jeho zložkami, medzi ktorými zaberá centrálnu pozíciu krajiniské plánovanie. Keďže v našej environmentálnej praxi sa neustále riešia nové a nové komplexné projekty, bude pre ich riešiteľov užitočné siahnuť po tejto publikácii a overiť si, akými prístupmi a metódami sa takéto projekty riešia v SRN – krajine s bohatými tradíciami vo výskume a ochrane životného prostredia. Publikácia je tiež veľmi vhodná ako učebnica pre študentov tých odborov na vysokých školách, ktoré sa zaoberajú životným prostredím.

Ján Drdoš